

Cuvânt înainte

ERA VARĂ când directorul ziarului m-a întrebat dacă vreau să fac un tur prin lume, oprindu-mă cu precădere în Orient. Bineînțeles, a precizat el, trebuia să aștept să se încheie anotimpul Marilor Ploi: pe scurt, trebuia să plec iarna. Expresia Marile Ploi face mereu o impresie aparte, ca atunci când spui „ducele de Norfolk mi-a povestit...” sau „cunoști cumva restaurantul acela de pe strada Cehov din Leningrad?...”. Până și un jurnalist obișnuit să călătorească în țări îndepărtate, care nu-și mai face nici o iluzie în privința excepționalității anumitor călătorii, sfârșește prin a rămâne impresionat și a deveni dintr-odată interesat. „De ce nu?”, i-am răspuns. „Ce-ar trebui să fac în Orient?” Ar fi trebuit să fac un reportaj despre femei. În clipa aceea, expresia Marile Ploi și-a pierdut dintr-odată farmecul.

Evit mereu, pe cât posibil, să scriu despre femei sau despre problemele care le privesc. Nu știu de ce, dar subiectul acesta mă face să mă simt inconfortabil, mi se pare de-a dreptul ridicol. Femeile nu sunt cine știe ce faună exotică și nu-nțeleg de ce trebuie să constituie, mai ales prin ziare, un subiect aparte: la fel ca sportul, politica sau buletinul meteorologic. Cel de Sus a creat bărbați și femei ca să stea împreună și, dat fiind că acest lucru poate să fie foarte plăcut, orice ar spune

anumiți deviaționiști, să tratezi femeile de parcă ar trăi pe o altă planetă unde se reproduc prin partenogeneză mi se pare lipsit de sens. Ceea ce îi interesează pe bărbați le interesează și pe femei: cunosc bărbați (absolut normali, atenție!), care citesc Harper's Bazaar¹ și femei (absolut normale, atenție!) care citesc „în profunzime” din Times: asta nu-nseamnă că sunt mai cretini sau mai cretine decât alții. Așa încât, când cineva mă-ntreabă: „Dumneavoastră scrieți pentru femei?” sau „Dumneavoastră scrieți despre femei?”, mă înfurii. De data asta însă, pentru că era vorba despre Marile Ploi, am avut grijă să nu-mi pierd cumpătul. I-am răspuns că urma să mă gândesc.

Și m-am gândit. Eram gata să renunț la Marile Ploi, mai degrabă decât să plec fără să cred în acel reportaj. Luni de zile, într-adevăr, părea că-mi luasem gândul de la el. Apoi a intervenit o întâmplare neașteptată. O fată pe care o cunosc de multă vreme m-a invitat la cină și, pe la jumătatea mesei, a izbucnit în plâns, mărturisindu-mi că era nespus de nefericită. Era o fată de succes: independentă, frumoșică, cu o casă în care putea să facă ce voia, cu o meserie la care se pricepea mai bine decât bărbații; în sfârșit, una dintre fetele acelea despre care lumea spune că sunt norocoase și că au tot ce și-ar putea dori o femeie. Lumea, și mai ales eu, nu bănuia nici pe departe că ea ar putea să se simtă nefericită. Și, ca să o consolez, i-am reamintit toate lucrurile pe care le avea. „Ce proastă ești”, a scâncit ea suflându-și nasul. „Eu mă plâng tocmai pentru tot ce am. Te simți mai fericită dacă te gândești c-ai putea să faci ce fac bărbații și s-ajungi

1. Revistă de modă din Statele Unite, lansată în anul 1867 și publicată de trustul Hearst Corporation (n. red.).

chiar președintele Republicii? Doamne, cât de mult aș vrea să mă fi născut într-una dintre țările alea unde femeile nu înseamnă nimic! Oricum suntem un sex inutil.”

Vorbele ei m-au tulburat puțin. Și exact ca netotul ăla care nu-și aduce aminte că are urechi pur și simplu pentru că le găsește la locul lor în fiecare dimineață și doar când se-mbolnăvește de otită își mai dă și el seama că există, m-a lovit gândul că problemele fundamentale ale bărbaților se nasc din motive economice, rasiale, sociale, însă problemele fundamentale ale femeilor se nasc mai ales din asta: însuși faptul că sunt femei. Și nu mă refer aici doar la o anumită diferență anatomică. Mă refer la tabuurile legate de acea diferență anatomică și care condiționează viața femeilor în întreaga lume. În țările musulmane, de exemplu, nici un bărbat nu și-a ascuns vreodată fața sub un cearșaf ca să iasă pe stradă. În China, nici un bărbat n-a avut vreodată picioarele bandajate și chircite în șapte centimetri de mușchi atrofiați și de oase frânte. În Japonia, nici un bărbat n-a fost vreodată lapidat pentru că nevasta lui a descoperit că nu era virgin. (Așa se spune când se referă la un bărbat? Vedeți? Nici măcar nu există cuvântul.) Însă toate astea li s-au întâmplat și continuă să li se întâmple femeilor. Și uite-așa mi-am dat seama că ideea directorului meu nu era chiar de lepădat și cât de interesant ar fi fost să mă apropiu de femeile din alte țări și să înțeleg dacă sunt mai fericite sau mai nefericite decât prietena mea care-și sufla nasul atât de descurajată. Așa că, atunci când a venit iarna și Marile Ploi s-au sfârșit, i-am răspuns directorului meu că eram gata să plec.

Atunci ne-am apucat să studiem itinerariul. Pentru că – hai să fim serioși! – ce-nseamnă să faci turul lumii? Dacă ar fi fost să o luăm întocmai, ar fi însemnat să fi bătut toate colțurile lumii, din Laponia în Africa de Sud, din Noua Caledonie până în Alaska – sincer vorbind, asta ar fi fost cam prea mult. Înainte să se încheie un astfel de tur, astronauții sovietici aveau să ajungă pe Venus și aveau să descopere femeile venusiene, iar interesul pentru femeile de pe planeta noastră s-ar fi spulberat. Unde mai pui că eu nu voiam să scriu o carte de etnologie și să povestesc cum gătesc eschimoșii carnea de focă sau în ce fel nevestele vânătorilor de capete reușesc să reducă la dimensiunile unui ou de găină capul vreunui explorator imprudent. Voiam doar să parcurg o bucată bună de pământ care să-mi îngăduie să studiez toate situațiile posibile în care se pot găsi femeile, din vina lor sau din cauza unor tabuuri. Așa încât ne-am gândit că cel mai bun lucru era să reluăm, mai mult sau mai puțin, călătoria lui Phileas Fogg¹. Din Italia aveam să trec în Pakistan, apoi în India, apoi în Indonezia, apoi în China dacă aveau să-mi dea viza (dar nu mi-au dat-o, așa că a trebuit să ne mulțumim cu Hong Kong), apoi în Japonia, în Hawaii, în Statele Unite ale Americii și din nou în Italia. La fel ca Phileas Fogg, urma să am un tovarăș de drum, fără să spun prin asta că aveam să beneficiaz de un Passepartout²: tovarășul meu de drum era Duilio Pallottelli, fotograf, iar în virtutea egalității sexelor nu avea să-mi care valizele, așa cum

-
1. Protagonistul romanului *Ocolul Pământului în 80 de zile*, scris de Jules Verne (n. red.).
 2. Personajul secundar al romanului *Ocolul Pământului în 80 de zile* (n. red.).

ar fi făcut un Passepartout. Prin urmare, ne-am prezentat la Biroul de Igienă, unde ne-au înțepat prin toate părțile ca să nu ne-mbolnăvim de tifos, febră galbenă, variolă, holeră. Am cerut să ni se pună ștampilele alea stupide care se numesc vize și pe care mai-marii birocrațismelor le consideră indispensabile ca să treci granițele. L-am ascultat cu falsă stăpânire de sine pe directorul care ne recomanda să nu ne pierdem în dulcегării folcloristice și să ne limităm la simple cronici concise. Și am plecat.

Căram cu noi vreo 10 aparate de fotografiat, o mașină de scris, un bilet de avion care părea un acordeon, de lung ce era, și o imensă și sinceră curiozitate. Ei, știu eu prea bine că în ziua de azi angajații de la Rinascente merg la Bombay cu aceeași ușurință cu care bunicii noștri mergeau la Viena și la Paris; eu însămi mă duc și mă-ntorc într-o săptămână la Teheran sau New York ca să scriu un articol care a doua zi va fi deja depășit. Totuși, e destul de greu să nu rămâi impresionat de o astfel de călătorie și chiar persoane deprinse cu indiferența vieții moderne mă priveau cu o oarecare invidie și îmi dădeau tot felul de sfaturi: „Ai grijă să nu te aventurezi prea mult în cartierele interzise”; „Vezi că la Ecuator sunt șerpi”; „Ce bine de tine că te duci unde e cald”. Duilio, care, ca un roman adevărat, nu-și pierde cumpătul pentru nimic în lume și, dac-ar fi să-ntâlnească un locuitor de pe Marte, l-ar privi cu un căscat plictisit, era foarte agitat. Mă exaspera cu problema genților frigorifice în care să-și țină filmele ca să le protejeze de căldură. Mă-ntreba câte sacouri de in ar fi trebuit să-și pună în locul celor de lână. Și: „Spune-mi: e-adevărat că femeile japoneze se spală intrând în pielea goală în aceeași cadă cu noi? E-adevărat că

în Hong Kong e-atât de ușor să te culci cu ele? E-adevărat că femeile indiene cunosc 146 de feluri de a face dragoste?”. Interesul lui, trebuie să recunoaștem, nu era strict jurnalistic: de cum am plecat de pe aeroportul din Ciampino, deja savura momentul în care avea să se întoarcă și să le povestească prietenilor aventura cu cine știe ce chinezoaică, sau japoneză, sau indiancă și chipul lui tânăr zâmbea extaziat în așteptarea momentului. Însă, exact așa cum el comitea păcatul acela banal, eu comiteam altul nu mai puțin banal (în ciuda faptului că nu aveam nici un fel de fantezii cu cine știe ce chinez, cine știe ce indian, cine știe ce japonez, aventuri pe care eram gata să le evit fără remușcări). Eu înotam într-o altfel de fantezie, cea a Marilor Ploi și a statuilor lui Buddha, și a templelor lui Shiva, și a canoelor polineziene. Când avionul s-a desprins de pe pământ, m-am gândit cu recunoștință la prietena mea și lacrimile ei nefericite. Și doar atunci mi-a venit în minte că nu eram un Phileas Fogg angajat într-un pariu șugubăț, ci doar o femeie angajată într-o muncă anevoioasă.

Ideea asta mi-a ocupat mare parte din drumul de la Roma până la Karachi. În Ankara ne-am oprit pentru o escală de alimentare, iar așteptarea în orașul acesta, care este ultima bucățică de Europă la porțile Asiei, mi s-a părut aproape simbolică. Ankara era acoperită de zăpadă; prin geamurile aeroportului se întrezărea doar lumina aceea rece, albicioasă. Iar turcoaicele mi se păreau și ele la fel de reci și de albicioase ca în amintirea pe care o păstram despre ele. Turcoaicele sunt foarte emancipate. Avusesem ocazia să ne dăm seama de asta, eu și Duilio, în timpul unei alte călătorii în Ankara.

— *O ții minte pe Excelența Sa Adilé Aylà? l-am întrebat pe Duilio.*

— *O, Doamne! a răspuns Duilio.*

Și s-a înfiorat la imaginea Excelenței Sale care ședea precum regina albinelor înconjurată de trântori într-un birou al Ministerului de Externe. Trântorii erau secretarii săi care bâzâiau în jurul ei împrăștiind zâmbete mieroase și tremurând de frică, supunându-i-se fără să crâcnească, pentru că Excelența Sa, cu pălărioara ei verde și corsetul care o obliga să stea dreaptă, așa cum îi stă bine unei regine, inspira frică. Frica pe care o inspiră femeile care, atunci când ajung la putere, și-o exercită mereu mai mult decât cel mai autoritar bărbat.

— *O ții minte pe locotenent Turkan Gulver?*

— *O, Doamne! a răspuns Duilio.*

Și din nou s-a cutremurat la imaginea acelei fete urâte foc, acoperită de uniforma kaki, care dădea interviuri împreună cu generalul său într-o cazarmă din Ankara. Locotenent Gulver avea 24 de ani și corpul îndesat al femeilor din Kars, regiunea de la granița cu Rusia, unde se născuse. Avea o față lată, de țărancă și părul scurt, de un centimetru sub șapcă. Generalul ei povestea ce soldat nemaipomenit era ea, disciplinată, inegalabilă în capacitatea de a suporta marșurile, invincibilă la concursurile de trageri, iar ea îl asculta cu brațele rigide, cu picioarele lipite, mișcându-și din când în când gâtul pentru că avea cravata strânsă puțin cam mult, și la fiecare întrebare se înroșea ca un curcan, până într-atât încât i se făceau urechile albastre. Avea în ea teroarea unei șopârle închise într-o cutie și până și ochii săi

micuți aduceau cu cei ai unei șopârle. Erau aproape lipsiți de gene. Fuseserăm răutăcioși cu ea, precum puștanii care se amuză smulgând coada unei șopârle, însă teroarea ei mă scotea din minți și, pe tot timpul interviului, mă tot întrebam ce-o fi împins-o să lase regiunea din Kars, pe care mi-o descriau ca pe un tărâm al trandafirilor și al vegetației, unde e atât de plăcut să crești copii și găini, ca să devină nimic altceva decât prizoniera unei cazemate.

— *Ti-o aduci aminte pe Onorata Instanță Muazzez Tumer?*

— *O, Doamne! a răspuns Duilio.*

Și de data asta ne-a bufnit râsul pe amândoi la imaginea acelei femei minuscule, cu fața stafidită, încătușată într-o robă cu ciucuri aurii și cocoțată în vârful ierarhiei, ocupând poziția cea mai impunătoare pe care o poate ocupa o ființă civilă. Râdeam nu pentru că bărbații ar avea mai multă demnitate decât femeile când judecă greșelile altora, ba dimpotrivă, uneori au chiar mai puțină, ci pentru că Onorata Instanță avea un aer atât de nepotrivit în ziua aceea. Apoi am revăzut-o într-un club cu o colegă care era Președinta Tribunalului de Casație și, de teamă să nu-și fure una alteia scena, își dădeau picioare pe sub masă, până când Onorata Instanță Muazzez Tumer a câștigat exclamând: „Eu am condamnat la moarte trei bărbați!”. „Pe toți odată?” o întrebam consternată. „Pe toți odată”, îmi răspunse satisfăcută. „Și ce-ați făcut după ce ați citit o așa sentință?” „Am rupt pixul cu care am scris-o.” „Înțeleg. Trebuie să fi fost foarte tulburată.” „Nici vorbă. Ce aiureli mai sunt și astea? Am rupt pixul pentru că așa se obișnuiește.”

Ei, da: lăsam o lume întreagă sub zăpada din Ankara. Când scala s-a încheiat, am urcat din nou în avion și ne încălzea deja iluzia verii, a cămilelor care înaintează lent prin caniculă, făcând să zornăie mărgelile de ghips ale femeilor care aveau să ne pună pe tavă exemplul unei vechi înțelepciuni. Ce urmează este povestirea a ceea ce s-a întâmplat din momentul în care am coborât în Karachi până în momentul când am părăsit New Yorkul, ce am văzut, ce am auzit și ceea ce cred că am înțeles.